

Рецензия
за статията на Яница Иванова
„Предателството в романа „Под игото“ на Иван
Вазов“

Доц. д-р Катя Станева
(Софийски университет „св. Климент Охридски“)

Текстът е проектиран и осъществен като опит да се разгърнат собствени изследователски стратегии спрямо ключов тематизъм във Вазовото творчество. За да се подсигури успехът на прочита сред небългарска аудитория, статията започва със солидно очертаване на авторската фигура и на полето, което я поражда. Иван Вазов е представен като Патриарх на българската литература, като стожер в духовното самосъзнание на нацията. Първата част запознава с биографията на писателя. Акцентирани са пловдивският и софийският период в неговото творческо развитие, а също престоят и работата му в Одеса, важно културно средище за българите още от 40-те години на XIX век. Тук, в Одеса, Вазов написва романа „Под игото“ през 1888 година. Бих искала да открия уменията на Яница Иванова да пише речниково, т.е. да поднася в кратка и изчистена форма възможно най-пълна и същевременно точна информация, необходима за контекстуализирането на първия български роман. Вазов е основно име в Конспекта по българска литература и важна част

от нейния експортен канон. Писателят е многократно, многотиражно превеждан, популяризиран, идеологически и литературоведски дискутиран. Но в началото на XXI век все по-настойчиво се проблематизира ползата от занимания с творби, които в предходния и още през XIX век са легитимирали общностната интеграция и идентичността на една малка нация; в епохата на глобализация тълкуването на Вазов трябва да се напасва с нови прагматики и рецензираният текст е добър пример в тази посока.

Във втората част на статията вниманието на Яница Иванова се съсредоточава върху – както сочи заглавието – „Предателството в романа „Под игото“. Избраният тематичен фокус отваря изследването към широките граници на национално-идеологическото разбиране за своето и към основополагащата за българската литература от XIX век опозиция робство-свобода. Творбата на Вазов моделира властен и дълголетен тип осмисляне на героя и на предателствата спрямо исторически правилното, исторически моралното, спрямо прагматиката на националното, която проблематизира, преобръща представите за добро и зло, за грях и святост. Систематизирани са различните прояви на предателство в диапазона „открита девиация“ до „временни отклонения“ от линията, чертаеща изход от робското битие. Чрез образа на Бойчо Огнянов детайлно се проследява как бунтът нахлува в битовата рутинност на живота в малкото българско градче и променя ценности, светогледи, поведения. Коментират се – през призмата

на родолюбието и императивите на националната идеология - преображенията на духовенството, на маргиналните персонажи в романовото повествование - слепеца Колчо, блудницата Милка, пияницата Безпортев, кроткия идиот Мунчо; плътно и коректно са представени амбивалентните образи на чорбаджиите и на турския шпионин – български предател Заманов.

Според мен в това амбициозно и задълбочено тълкуване на романа „Под игото“ през избраната оптика, отправки към „Елопея на забравените“ и конкретно към христоматийно познатите фрагменти за предателството от одите „Левски“, „Кочо“, „Бенковски“ само ще обогатят, уплътнят и направят по-ефектни изводите на Яница Иванова.